

פרשת בהר - שמיטה ויובל - השיבה לעצמנו...

שמיטה - השרשת מידת הבטחון

1. ויקרא פרק כה, ג-ד

(ד) וּבַשְּׁנֵה הַשְּׁבִיעִית שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאֶרֶץ שְׁבַת לַה' שְׁדֵרָה לֹא תִרְעַע וְכַרְמָה לֹא תִזְמַר....

2. כלי יקר ויקרא פרק כה פסוק ב

טעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה'. כי חשש הקדוש ברוך הוא פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי וכאשר כביר מצאה ידם ישכחו את ה' ויסורו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם

3. ויקרא פרק כו, לז-לה

(לד) אִזְ תִּרְצֶה הָאֶרֶץ אֶת שְׁבַת־תִּיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׁמִיטָה וְאַתֶּם בְּאֶרֶץ אֲבוֹתֵיכֶם אִזְ תִּשְׁבַּת הָאֶרֶץ וְהִרְצַת אֶת שְׁבַת־תִּיהָ: (לה) כֹּל יְמֵי הַשְּׁמִיטָה תִּשְׁבַּת אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבַתָּה בְּשְׁבַת־תִּיכֶם: רש"י

את אשר לא שבתה - שבעים שנה של גלות כזו היו כנגד שבעים שנות השמיטה ויובל שהיו בשנים שהכניסו ישראל צארכס לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה

4. רש"י ויקרא פרק כה פסוק א

זהר סיני - מה ענין שמיטה אל כל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני

5. כתב סופר פרשת בהר

הקושיא ידועה, הא בודאי כל התורה נאמרה בהר סיני ולמה פרט כאן בהר סיני? נראה כי מצוה זו שורש ויסוד כל המצוות... והנה אמונה והבטחון הוא יסוד מוסד לכל התורה, כי על ידי שמירת שבת מבטל ממלאכתו ומהיכן יהיה לו אוכל וגם על ידי איסור ריבית ממונו מונח ואינו מרוויח בו, וגם איך ישב האדם לעסוק בתורה אם אין לו מה לאכול ולפרנס עצמו, ורק הבטחון בה' הוא לו למגן תמיד שלא יפסיד מכח המצוה... ואיך לך דבר הנראה לעינים מופת חוותך ל כל זה משנת השמיטה... ולכן כתב 'בהר סיני' כי מצוה זו שורש ויסוד לקיום במצוה ולימוד תורה.

6. ילקוט שמעוני תהלים רמז תתס

גבורי כח, רבי יצחק נפחא אמר אלו שומרי שביעית, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד, לשבת אחד, לחדש אחד, שמא (לשאר) [לכל] ימות השנה ודין חמי חקליה ביירא כרמיה ביירא ושתיק (זה רואה שדהו שוממה, כרמו שומם ושותק), יש לך גבור חיל גדול מזה.

7. שיחות מוסר מאמר סט

בכוחו של אדם להתגבר על יצרו יום או יומיים, ובהתחזקות יתר יעלה בידו להתגבר שבוע וחודש, אבל לעמוד כנגדו במשך שנה תמימה, לראות את אדמתו בורה ויבולו שעמל עליו בזיעת אפיו הפקר לכל, וכל דכפין בא ואוכל את פרי עמלו ויגיע כפיו יום במשך שנה תמימה, לראות כל זאת ולשתוק, דבר זה הוא למעלה מכח אנוש, שהרי כל התחזקות והחלטה שמקבל אדם על עצמו נחלשת אט אט במשך הזמן... כוחם של שומרי שביעית הוא למעלה מן הטבע, וכמלאכי מרום יחשבו.

8. ויקרא פרק כה, יח-כא

(יז) וְעִשִּׂיתֶם אֶת זִכְרֹתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְיִשְׁבַּתֶּם עַל הָאֶרֶץ לְבַטָּחוֹ: (יט) וְנִתְּנָה הָאֶרֶץ פְּרִיָּה וְאֶכְלֶתֶם לְעִבְדְּעֵי וְיִשְׁבַּתֶּם לְבַטָּחוֹ עֲלֶיהָ:

רש"י

ואכלתם לשבע - אף בתוך המעים תהא זו זככה:

9. ויקרא פרק כה

(כ) וְכִי תֵאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נִאֶסַף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ: (כא) וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בַּשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וְעִשִּׂיתֶם אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלְשֵׁי הַשָּׁנִים:

ספורנו

וכי תאמרו מה נאכל. וכאשר יסופק זה אצלכם ולא תבטחו שיהיה המעט מספיק באיכותו:

10. לב אליהו פרשת בהר עמוד ע

וצריך לפרש בכוננת הספורנו, דהא יש להתבונן: למה צריך בכלל קרא לומר: 'וכי תאמרו מה נאכל וגו' והי"ל בפשיטתו: 'וציויתי את ברכתי וגו', וממילא לא ישאלו: מה נאכל... ולכן פירש הפוסקים דה"ק: אם תבטחו בהש"ת, ולא תשאלו: 'מה נאכל בשנה השביעית' - אז ונתנה הארץ פריה' כרגיל בכל שנה, ואעפ"כ תאכלו לשובע, כי תאכלו קימעה - ומתברך המזון במערכת, ולא תצטרכו לעמול יותר מכל השנים גם בשנה השישית, ותוכלו לעסוק בתורה יותר - כשתנוהו מעבודת הארץ. אבל אם תסתפקו ותאמרו: 'מה נאכל בשנה השביעית' - 'ועשת התבואה לשלוש שנים', כלומר מפאת חוסר הבטחון - תהיה הברכה כבר בכמות התבואה, אבל לא באיכותה, וממילא תצטרכו לקצור בשנה אחת הרבה תבואה של שלוש שנים בפעם אחת, ולהביא עגלות רבות ולאסוף באוצרות ויהיה לכם טירחה מרובה.

11. תורה תמימה הערות ויקרא פרק יא הערה קצו

במדרש תהלים (קכ"א) ה' צלך על יד ימינך, שהקב"ה מתנהג עם האדם כמנהג הצל, כמו שהצל של אדם מחקה ומצייר כל מה שהאדם עושה, כפי חלף תנועותיו, כך הקדוש ברוך הוא מצייר עצמו כביכול לאדם ומתראה לו מעין דוגמת פעולותיו

12. בית קלם עמוד קכ

"יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך", "כאשר" פירוש כערך. כערך אמרנו ברוב חסדיך - כן תרבה חסדיך אתנו...

13. ויקרא פרק כה, ב-ג

(ב) דִּבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבַּתָּה הָאֶרֶץ שְׁבַת לַה': (ג) שֵׁשׁ שָׁנִים תִּרְעַע שְׁדֵרָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כַּרְמָה וְאֶסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָה:

14. לקוטי שיחות (רבי מנחם מנדל מילובאביץ)

בפרשת בהר - המצוה הראשונה היא: הקב"ה מצוה את בני ישראל ממצרים, שכשיכנסו לארץ ישראל ויעבדו את אדמת הקודש - עליהם לעבוד אותה שש שנים ואילו בשנה השביעית 'ושבתה הארץ שבת לה'. אלא שהסדר בכתוב הוא הפוך: תחילה נאמר הצינו 'ושבתה הארץ שבת לה' ורק לאחר מכן נאמר: 'שש שנים תזרע שדך וגו'. הסדר שבתורה אף הוא תורה- הוראה.. ההוראה שמכאן היא: "שבת לה", שנת השמיטה השביעית, וכן היום השביעי - שבת, משפיעים ונותנים כוח בשש שנות העבודה הקודמת, בששת ימי העבודה הקודמים.

25. שם עמוד 39

למקום שבו שוכבים המתים יש שני שמות – "בית הקברות" ו"בית החיים". אלה שני שמות הפוכים לגמרי... מצד שני המות מלמד אותנו על החיים, ולכן הוא נקרא "בית החיים". מה נותן ערך לחיים? שהם מוגבלים, שיש להם סוף. אם האדם היה חי לנצח, לחיים לא היה ערך.... אלפרד נובל המציא את הדינמיט. פעם מישהו אמר לאיזה עיתונאי שאחיו נובל מת, אבל העיתונאי התבלבל וחשב שמדובר בנובל עצמו. מערכת העיתון שלו הזדרזה ופרסמה מאמר הספד לזכרו. היה כתוב בו שהוא המציא את הדינמיט, חומר נפץ שהשתמשו בו במלחה הזו והזו. נובל קרא את המאמר וחשב: ריבונו של עולם, מה אני משאיר בחיים? זה זעזע אותו, ואת כל הכסף שהרוויח בחייו תרם לקרן מיוחדת, וביקש שיחלקו פרסים לאנשים שעושים את החיים בעולם טובים יותר.

חזרה אל השורש רק בארץ ישראל!

26. ויקרא פרק כה פסוק כה

כִּי יְבוֹרֵךְ אֶזְרִיָּא וַיְבָרֵךְ בְּאַזְוֹתָיו וַיְבָרֵךְ בְּאֵלֵי הַקָּרֶב אֶלָּוִי וְאֵל אֶת מְבִכְרֵי אֶזְרִיָּא:

רש"י (כה) כי ימוך אחיד ומכר – מלמד שאין אדם קשאי למכור שדהו אלא מחמת דוחק עוני: מאחזתו – ולא כולה, למד דכך ארץ אישייר שדה לעלמו:

27. שיחות לספר ויקרא (הרב אביגדור הלוי נבנצל)

התורה מגבילה מאוד את זכות האדם למכור מאחוזתו שבארץ ישראל, והיא שבה ומגלה, שאין דעתה נוחה מן הדבר.... ובאמת מה טעם הדבר?...

28. בראשית פרק לג פסוק יט

וַיִּקַּח אֶת זֶלְקָת הַשֵּׂדֶה אֲשֶׁר זָכָה שָׁם אֶהְלוֹ מִיַּד בְּנֵי זָמוֹר אָבִי יַעֲקֹב בְּמֵאָה קִשְׁיָהּ:

אבן עזרא (יט) חלקת השדה חלק נשדה, והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לו לארץ ישראל, ומי שיש לו זה חלק, חסוב הוא כחלק עולם הכא:

29. אורות ארץ ישראל ד

אי אפשר לאדם מישראל שיהיה מסור ונאמן למחשבותיו הגיונותיו, רעיונותיו ודמיונותיו, בחוץ לארץ, כתכונת הנאמנות הזאת בארץ ישראל. הופעות הקדש, באיזו מדרגה שהן, נקיות הן בארץ ישראל לפי הערך, ובחוץ לארץ מעורבות הן בסיגים וקלפות מרובים. אמנם לפי גודל התשוקה והקשור של האדם לארץ ישראל, הרי רעיונותיו מזדככים מיסוד אורא דארץ ישראל החופף על כל מי שמצפה לראותה. "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה".

30. שיחות לספר ויקרא עמוד שיד

קיימת ארץ ישראל הכללית השייכת לכלל ישראל; כל יהודי מצווה למשל, לגור בארץ ישראל, גם אם אין זו נחלת שבטו דוקא... אבל לכל יחיד מישראל יש את ארץ ישראל הפרטית שלו; לכל שבט ארץ ישראל המיוחדת דוקא לו... וכך בתוך השבטים עצמם: בנחלת ראובן קיבלה משפחת 'החנוכי' כאן, ומשפחת הפלואי במתחם אחר. אם עלה בגורל האלוקי, שמשפחת החנוכי נחלת באזור בצ'ר, למשל – פירוש הדבר שנשמות בני המשפחה יונקות את שורשן המיוחד מהשדות ששביב בצ'ר וממילא מתבקש, שאותן ד' אמות שיש לכל יחיד בארץ ישראל... שטח זה שייך דוקא לו לשורש נשמתו העליון

31. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כ עמוד א

בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלמליו, שנאמר: בשנת היובל תשובו איש אל אחוזתו, וסמיך ליה: וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך – דבר הנקנה מיד ליד, לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו, שנאמר: כי ימוך אחיד ומכר מאחוזתו, לא באת לידו עד שמוכר את ביתו, שנאמר: כי ימכור בית מושב עיר חומה

החקלאיים משפעים שפע של אמונה ובטחון בעולם

15. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ח עמוד א

אמר רבי אמי: אין נשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמונה, שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף

16. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חסן ישועות הכמת ודעת וגו' – אמונת – זה סדר זרעים,

17. תוספות מסכת שבת דף לא עמוד א

אמונת זה סדר זרעים – מפני כיוצאמי שמאמין בחי העולמים וזרע.

18. שיחות מוסר מאמר סד

והיינו שמאמין בהקב"ה בוטח בו שיורדי גשמים, ולכן הוא זורע את שדהו, ובשביל בעלי אמונה אלו יורדים גשמים.

יובל – חזרה אל השורש

19. ויקרא פרק כה, ג-ד

(י) וְקִדְשֵׁתֶם אֶת שְׁנֵי הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל יִשְׂרָאֵל יוֹבֵל הוּא תְהִיָּה לְכֶם וְשָׁבְתֶם אִישׁ אֶל אֲזוּזוֹתָיו וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ:

20. רמב"ן ויקרא פרק כה

ולפי דעתי לא קראו הכתוב יובל על התקיעה רק על הדרור... שיהיו כולם בני הורין לדור בכל מקום שירצו, ואמר יובל היא, שבה יובל כל איש אל אחוזתו ואל משפחתו יובילוהו רגליו מרחוק לגור... ועל דרך האמת, "דרור" מלשון דור הולך וזור בא (קהלת א ד), וכן "יובל" שישבו אל היובל אשר שם שרשיו, והיא תהיה לכם:

21. רש"י הירש ויקרא פרק כה

על – פי זה תתבאר משמעות "יובל": היובל יוביל ויביא, וביתר דיוק – הוא יביא הביתה; הוא יביא אדם ורכוש למעמד ולסדר הראוי להם. ומכאן גם "יובל" במשמעות "קרן": התוקע בקרן היובל קורא לעדר לשוב הביתה:

22. אגרא דכלה ויקרא פרשת בהר

וקדשתם וכי יובל היא תהיה לכם. הנה תהיה לכם אין לו ביאור, ויש לפרש לכם לצרכיכם ולהנאתכם, והכוונה השראת יובל העליון בינה תשובה עילאה יהיה לכם אז בשנה הלזו, ועל ידי כך ושבטם איש אל אחוזתו, אל אחוזה שלו מקום שאחוז בו במקום הקודש, כי כל המדות חוזרים לשרשם ויתהווה כבריה חדשה.

23. משנה מסכת אבות פרק ג

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

24. התועודות ר' שבתאי סלביטסקי עמוד 42

על המשנה "מאין באת ולאן אתה הולך" שואל הרבי מדוע חוזרות השאלות פעמיים. בהתחלה מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון, ולאחר מכן חוזרת כל שאלה בנפרד עם תשובה. על כך אומר הרבי, שאומנם בחלק השני מדברת המשנה על הגוף – שבא מטפה סרוחה והולך למקום עפר וכו', אבל תחילת המשנה מדברת על הנשמה. דע לך – מ'אין באת", מאלוקות! הנשמה היא בכחינת "אין", מכיון שהיא נמצאת בביטול לאינסוף האלוקי. אתה חתיכת "אין", חתיכת אלוקות, הוא מחיה אותך והיא השליחות שלך בחיים. ולאן אתה הולך למקום שנקרא "אין", וזהו תחיית המתים. ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון – "מי" הוא הקב"ה ככתוב "שאו מרום עיניכם וראו: מי – ברא אלה".

4-5 – פרשתנו פותחת במילים "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור" ומיד עוברת לדבר על מצוות השמיטה והקשו מה עניין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצוות נאמרו מסיני? ותירצו, מה שמיטה נאמרה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כל המצוות כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני. והקשה הכתב סופר, היא גופא קשיא, למה דווקא מצוות שמיטה היא המקור ללימוד לכל המצוות כולן. ותירץ שמצווה זו היא שורש ויסוד לכל המצוות, האמונה והבטחון הוא יסוד מוסד לכל התורה ואין לך דבר הנראה לעיניים מופת חותך כל זה יותר משנת השמיטה, ולכן מצווה זו היא המקור ממנו אנו לומדים לכל המצוות כולן.

6-7 – כדי להבין מדוע דווקא מצוות שמיטה היא מופת חותך לאמונה ובטחון יותר משאר כל המצוות, עלינו להתבונן במדרש. ר' יצחק נפחא אומר שהמושג "גיבורי כח" נאמר על שומרי שביעית – בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד, לשבת אחת, לחודש אחד, יותר מזה כבר קשה להתמיד, אך שומרי שביעית רואים את השדה שלהם שוממה ושוקקים ואין לך גיבור חיל גדול מזה.

ר' חיים שמואלביץ בספרו 'שיחות מוסר' מבאר על פי המדרש שבכוחו של אדם להתגבר על יצרו יום או יומיים ובמקרי קיצון שבוע או חודש, אבל לעמוד כנגד יצרו שנה תמימה, לראות את אדמתו בורה ויבולו שעמל עליו מונח כהפקר לכל, לראות כל זה ולשתוק, דבר זה הוא למעלה מכח אנושי, שהרי בטבע האדם גם כשתהיה לו התעוררות להתחזק לאט לאט התעוררות זו הולכת ונחלשת, אבל שומרי שביעית מתמידים ומתחזקים במשך שנה שלמה ולכן כוחם של שומרי שביעית הוא למעלה מן הטבע וכמלאכי מרום יחשבו. מצוות השמיטה מלמדת את האדם להיות מאמין ובוטח למשך תקופה ארוכה ולא רק למשך תקופה קצרה.

8-10 – ראינו שהטעם העיקרי של מצוות השמיטה היא התחזקות במידת הבטחון. ושומרי השביעית זכו לתואר "גיבורי כח", אך עלינו לדעת שיש "גיבורי כח" גדולים ויש "גיבורי כח" פחות גדולים.

במידת הבטחון יש מדרגות וכפי מדרגת הבוטח כן השכר שיקבל עבור בטחונו. את היסוד הזה אנו מוצאים בפרשתנו. התורה מבטיחה שמי שישמור את השמיטה "ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע... ומפרש רש"י שבאוכל יהיה ברכה אף בתוך המעיים, כלומר, לא ברכה כמותית אלא ברכה איכותית. האדם לא יצטרך לטרוח מעבר למה שהוא טורח בכל שנה משום שכמות היבול תשאר אותה כמות ומאידך אחרי כל פרי שהוא אכל הוא ירגיש כאלו היה במסעדה של 'אכול כפי יכולתך'. אך מיד לאחר מכן אומרת התורה "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... אין לכם מה לדאוג, משום ש"צויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשתה את התבואה לשלוש שנים". הספורנו מבאר שהתורה מספרת לנו על שאלתם של ישראל, כאשר יסופק אצלם ולא יבטחו שיהיה המעט מספיק באיכותו. וביאר ה'לב אליהו' בכוונת הספורנו שהתורה מדברת על שני מצבים. המצב הראשון בו לא ישאלו כלל 'מה נאכל בשנה השביעית', אז התוצאה תהיה ש"נתנה הארץ פריה" כמו שנותנת כל שנה ואעפ"כ יאכלו וישבעו משום שהאוכל יתברך במעיים שלהם וגם בשנה השישית לא יצטרכו לעמול יותר ממה שעומלים בכל שאר השנים.

32. שיחות מוסר מאמר ז

והנה יש להתלפא עלינו, שאנו דרים בארץ ישראל, ואין אנו מרגישים כראוי את העלייה וההשפעה הבאות לנו על ידה....

33. דברים רבה (וילנא) פרשת ואתחנן פרשה ב

א"ר לוי אמר לפניו רבש"ע עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ אמר לו הקדוש ברוך הוא מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו, יוסף הודה בארצו מנין גבירתו אומרת ראו הביא לנו איש עברי וגו' ולא כפר אלא גנב גבתי מארץ העברים נקבר בארצו ... את שלא הודית בארצך אין אתה נקבר בארצך כיצד בנות יתרו אומרות איש מצרי הצילנו מיד הרועים והוא שומע ושותק לפיכך לא נקבר בארצו.

34. שיחות מוסר שם

ומכאן לימוד עבורנו, בכדי לקבל את השפע המושפע ממרום על ארץ ישראל ועל יושביה...יש תנאי לכך, שצריך להיות שייך לארץ – "מודה בארץ", דהיינו להכיר במעלתה ובחשיבותה, ורק ע"י הרגשה זו נכנס האדם תחת השפעה המיוחדת לארץ....

סיכום - פרשת בהר-שמיטה ויובל - השיבה לעצמנו...

שמיטה - השרשת מידת הבטחון

פרשת 'בהר' עוסקת בשמיטה ויובל. ננסה לעמוד על טעם מצוות אלו ומה הן דורשות מאתנו. נתחיל בשמיטה ונעבור ליובל וננסה לראות כיצד יש כאן מהלך אחד שנוגע לכל אחד ואחד מאתנו.

3-1- ציוותה אותנו התורה לשבות בשנה השביעית – "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה", שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור". טעם המצווה ביאר הכלי היקר, להשריש את ישראל במידת האמונה והבטחון בה'. הקב"ה חשש שבבוא ישראל לארץ יתעסקו בעבודת האדמה וכאשר יצליחו בעבודתם ישכחו את ה' ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה, ויחשבו שהארץ שלהם והם הבעלים עליה. וכיון שפעם בשבע שנים הם שובתים ממלאכה מחמת הציווי האלוקי, שבייתה זו תחזיר אותם להרגשת התלות בבורא ולהבנה שהכל ממנו יתברך. האמונה והבטחון בבורא הם היסודות של ישיבת ישראל בארצם וללא אמונה ובטחון הארץ מקיאה את יושביה וכמו שמצאנו מפורש בתורה שאורך הגלות נקבע כנגד השנים בהם ביטלו ישראל מצוות שמיטה – "שבעים שנה של גלות בבל היו כנגד שבעים שנות השמיטה שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה". מטרת הגלות להביא את ישראל לקרבת אלוקים, הקשיים הפיזיים והרוחניים מביאים את האדם להתפלל ולזעוק לה' יתברך ומתוך הזעקה נגאלים כמו שנאמר "ותעל שוועתם אל האלוקים". אילו ישראל היו שומרים שמיטה היו מרגישים את התלות בבורא בעודם יושבים בארץ, אך כיון שחטאו ולא שמרו את השביעית ובעטו בכל הקשר עם ריבונו של עולם – "וישמן ישורון ויבעט", הוציא הקב"ה את ישראל לגלות כדי לחזקם באמונה ובטחון ומספר שנות הגלות תאם את מספר שנות השמיטה שביטלו.

אם כן נשאל, כיצד בימינו משפיעה מצוות השמיטה על מידת הבטחון של רוב היהודים?

15-18 – בגמרא תענית אמר ר' אמי: "אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה. מי הם בעלי האמנה? תשובה לשאלה זו מצאנו במסכת שבת בבאור על הפסוק "והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת...". אמר ריש לקיש שאמונת זה סדר זרעים והתו"ס שם הביא את הירושלמי שמפרש שאמונות זה סדר זרעים משום ש"מאמין בחי עולמים וזרע". ומבאר ר' חיים שמואלביץ שבעל השדה מאמין בקב"ה ובוטח בו שיוריד גשמים, ורק מתוך אמונה זו הוא מרשה לעצמו לזרוע את שדהו ובשביל בעלי אמנה אלו יורדים גשמים. נמצא שכל שפע הגשמים שבא לעולם הוא רק מכוח אמונתם של אותם בעלי אמנה. לא כל יהודי יכול לעבוד בענף החקלאות, ענף זה הוא ענף שכל כולו תלוי בגורמים שגלוי לכל שאינם בשליטתו של האדם. קור, חום, גשמים, כל שינוי קטן יכול להביא להשמדת יבולים שלמים ולהפסדים אדירים. כיון שכך, מי שכבר נכנס להתעסק בענף החקלאות חייב להיות אדם עם אמונה ומכח אמונה זו הוא מביא הרבה שפע לעולם.

נכון שבימינו בשנת השמיטה לאדם הפרטי כמעט ואין התמודדות, מי שמתמודד זה החקלאי ששנה שלמה בטל ממלאכה ומאמין בהבטחת הבורא, וככל שירבו החקלאים שישמרו שמיטה כך יגדל השפע של כוח הבטחון והאמונה בעולם. כמובן שכדי שהשפע הזה ידבק בנו וישפיע עלינו, עלינו להיות שותפים עם החקלאים ולעזור להם להתמודד, אם על ידי קרן שביעית ואם על ידי קנייה מ'אוצר הארץ' וכדו'. ככל שהאדם יהיה שותף פעיל יותר, כך יגדל הסיכוי שהשפע של הבטחון והאמונה שבא מהחקלאים ידבק גם בו. (יש אומרים שכששמיטה מדרבנן אין את ההבטחה של ברכה באיכות ובכמות של היבול. איני בא לומר כיצד לנהוג בשנת השמיטה. כל מה שאני בא לומר שכאשר החקלאי "הפשוט" מחליט ללכת בבטחון ובאמונה הוא מוריד שפע אדיר, לא רק לעצמו אלא לכל העולם כולו)

יובל חזרה אל השורש

19-22 - ראינו שטעם מצוות שמיטה הוא התחזקות באמונה ובטחון, אך מה הטעם של מצוות היובל? מצד מלאכה בשדה נוהגים בשנת היובל כמו שנוהגים בשנות השמיטה ואם כן בודאי שעניינה של מצווה זו היא החתזקות במידת אמונה ובטחון. ואולי אף יותר משנת השמיטה, שהרי שנת החמישים באה מיד לאחר שנת שמיטה שהרי שנת הארבעים ותשע היא שנת שמיטה ומיד לאחריה באה שנת החמישים שהיא שנת היובל, ונמצא שבעלי השדות שובתים ממלאכה שנתיים ברציפות. אך בנוסף לשביתה ממלאכה, אנו מוצאים שיש דינים מיוחדים השייכים רק לשנת היובל – "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו". הרמב"ן מבאר ששנת החמישים נקראת שנת היובל מלשון הובלה, שנה "שבה יובל כל איש אל אחוזתו ואל משפחתו אשר שם שורשיו". מדברים אלו של הרמב"ן אנו מבינים שהנקודה העיקרית והמשמעותית ביותר בשנת החמישים היא אינה השביתה ממלאכה אלא השיבה אל השורשים.

המצב השני בו יהיו מסופקים אם אכן המאכל יתברך במעיהם ומשום כך ישאלו "מה נאכל בשנה השביעית", במקרה זה התוצאה תהיה שהשנה השישית תעשה תבואה לשלוש שנים, כלומר, הברכה תהיה בכמות של היבול ולא באיכות וממילא יצטרכו לטרוח הרבה ולקצור בשנה אחת כמות יבול של שלוש שנים. כל הטרחה הזו באה להם מחמת שלא בטחו בברכה שהמאכל יתברך במעיהם. נמצא שהבוטח בדבר ה' באופן מוחלט, היבול יתברך באיכות, והוא ישבע ללא טורח, לעומת המסופק והבוטח חלקית שאצלו היבול יתברך בכמות וחובת הטרחה תהיה מוטלת עליו.

11-12 – יסוד זה שכמדרגת הבוטח כן השכר, אנו מוצאים במדרש תהילים על הפסוק "ה' צלך על יד ימינך" שהקב"ה מתנהג עם האדם כמנהג הצל, כמו שהצל של האדם מחקה ומצייר כל מה שהאדם עושה, כך הקב"ה ממציא עצמו כביכול לאדם ומתראה לו מעין דוגמת פעולותיו. וכך ביאר הסבא מקלם את הפסוק "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך" – "כאשר" פירושו "כערך" וכוונת הדברים, שכערך אמונתנו ברוב חסדיך, כן תרבה חסדך אתנו. וכן ראיתי שמסבירים את הפסוק "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו" שכמידת הבטחון שהאדם בוטח בבורא כן "היה ה' מבטחו".

13-14 – הדרישה מהאדם לבטוח אינה אומרת לאדם אל תעשה. להפך אנו יודעים שעל האדם מוטלת חובת ההשתדלות (כמה השתדלות נחלקו הראשונים והאחרונים ולא נרחיב על כך בשיעור זה) וכפי שמצווה אותנו התורה – "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך" ורק בשנה השביעית אנו מצווים לשבות ממלאכה. אלא שעל האדם לדעת שכל פעולותיו ומעשיו הם רק בגדר השתדלות ובאמת "ממך הכל ומידך נתנו לך". הרבי מילובאביץ מצא לכך רמז בפרשתנו. הסדר הרגיל הוא שהאדם עובד שש שנים וביום השביעי שובת ואם כן היה ראוי שהתורה תפתח בפסוק "שש שנים תזרע..." ורק אחר כך תדבר על השנה השביעית. אך התורה פותחת בפסוק שמדבר על השנה השביעית – "...כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה" ורק לאחר מכן עוברת התורה לדבר על השש שנים שקדמו לשנה השביעית. מכאן אמר הרבי מילובאביץ שהתורה באה להורות לנו שכל ששת השנים יונקים את הכוח מהשנה השביעית, נמצא שלא ההשתדלות והעשייה של האדם מביאים את הכח ואת השפע, אלא הבטחון בבורא הוא הנותן כח לכל השש שנים שקדמו לשנה השביעית. וכן הוא בששת ימי המעשה. לא המעשה בששת הימים נותן כח לשבות ביום השביעי, אלא השביתה ביום השביעי נותנת כח לששת ימי המעשה.

החקלאיים משפעים שפע של אמונה ובטחון בעולם

בעבר, בשעה שנכנסו ישראל לארץ, העיסוק העיקרי היה חקלאות. ושנת השמיטה היתה משמעותית לכל ישראל הן בפרנסה והן במחייה. אולם אם נסתכל על מצבנו היום על אף שענף החקלאות משגשג, עדין מעטים היהודים שמתעסקים בחקלאות ולרוב היהודים שנת שמיטה לא דורשת מהם מידת בטחון גדולה. פירות וירקות ניתן להשיג בכל מיני דרכים. היתר מכירה, יבול חו"ל, אוצר בית דין וכו'. הלוואות, עושים פרזבול (כששמיטה תהיה מהתורה פרזבול לא יועיל, אבל עדין אי אפשר להשוות בין הלוואה מקומית שהשביעית משמט לבין פרנסה של שנה שלמה אצל החקלאי) וכל ההתמודדות של היהודי הפשוט עם השביעית מסתכמת ב"פח שביעית".

למקום שבו שוכבים המתים יש שני שמות – "בית הקברות" ו"בית החיים". מצד אחד אלה שני שמות הפוכים לגמרי, אך ר' שבתאי סלבטיצקי מלמדנו שיש גם צד שני. המות מלמד אותנו על החיים, ולכן הוא נקרא "בית החיים". מה נותן ערך לחיים? שהם מוגבלים, שיש להם סוף. אם האדם היה חי לנצח, לחיים לא היה ערך. ההתקדמות של האדם זה דבר נפלא, אבל גם מאד מסוכן, אילו האדם לא יחזור לנקודת הראשונות שלו, אילו האדם יתכחש לנקודת ההתחלה שלו, הוא לעולם לא יהיה מחובר לעצמו וכל מה שיעסיק אותו אלו דברים חיצוניים. אלפרד נובל המציא את הדינמיט. פעם מישהו אמר לאיזה עיתונאי שאחיו נובל מת, אבל העיתונאי התבלבל וחשב שמדובר בנובל עצמו. מערכת העיתון שלו הזדרזה ופרסמה מאמר הספד לזכרו. היה כתוב בו שהוא המציא את הדינמיט, חומר נפץ שהשתמשו בו במלחמה הזו והזו. נובל קרא את המאמר וחשב: ריבונו של עולם, מה אני משאיר בחיים? זה זעזע אותו, ואת כל הכסף שהרוויח בחייו תרם לקרן מיוחדת, וביקש שיחלקו פרסים לאנשים שעושים את החיים בעולם טובים יותר. כדי שהאדם לא יפתח גאווה, כדי שהאדם יתמקד בטוב, כדי שהאדם יגלה את נקודת השליחות שלו הוא חייב להיות מחובר לשורש ממנו הוא בא וזו מה שבה שנת היובל לעשות – לחבר את האדם לשורשו ומשם לצאת, לבנות ולפתח. בדר"כ נקודת ההתחלה של האדם אינה מלווה בכבוד, ברדיפת ממון, בקנאה וכו', כל הבלגן מתחיל לאחר שמעמדו של האדם משתנה, היובל מחזיר את האדם לנקודת ההתחלה, לא במובן של ההישגים אלא במובן של הנקודות.

חזרה אל השורש רק בארץ ישראל!

26-31 – בפרשתנו מבואר שלא לכל אחד הותר למכור את אחוזתו, אלא רק מחמת דוחק ועוני – "כי ימוך אחיך ומכר..." מלמד שאין אדם רשאי למכור שדהו אלא מחמת דוחק ועוני. וגם לאחר שהותר למכור אמרה התורה "מאחזותו" ולא כל אחוזתו וביאר רש"י שלמדה התורה דרך ארץ שישיר שדה לעצמו. הרב נבנצל בספרו 'שיחות לספר ויקרא' עומד על כך שהתורה מאד מגבילה את זכות האדם למכור מאחוזתו שבארץ ישראל והיא שבה ומגלה שאין דעתה נוחה מהדבר ויש לברר מה טעם הדבר.

הצעה לספר בראשית מגלה לנו את ההשתוקקות הגדולה של האבות לקנות חלקת אדמה בארץ ישראל. יעקב אבינו קונה חלקה מיד חמור אבי שכם – "ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה". לשם מה הזכיר הכתוב את מעשה הקנייה, וכי יש משמעות לקנייה זו לגבינו? הא"ע ביאר שבסיפור זה באה התורה להורות על המעלה הגדולה שיש לארץ ישראל ומי שיש לו חלק בארץ הזו "חשוב הוא כחלק עולם הבא".

מדברי הרב קוק באורות ארץ ישראל אנו מבינים מדוע יש מעלה כל כך גדולה להיות דבוק וקשור לארץ ישראל – "אי אפשר לאדם מישראל שיהיה מסור ונאמן למחשבותיו הגיונותיו, רעיונותיו ודמיונותיו, בחוץ לארץ, כתכונת הנאמנות הזאת בארץ ישראל. הופעות הקדש, באיזו מדרגה שהן, נקיות הן בארץ ישראל לפי הערך, ובחוץ לארץ מעורבות הן בסיגים וקלפות מרובים".

מה המשמעות של השיבה למקור, השיבה לאחזקה הראשונה ולמשפחה הראשונה?

הרש"ר הירש הולך בכיוון של הרמב"ן ומוסיף כמה מילים "וביתר דיוק – הוא (היובל) יביא הביתה, הוא יביא אדם ורכוש למעמד ולסדר הראוי לו" ובאגרא דכלא (ר' צבי אלימלך שפירא) מדייק מהמילים "תהיה לכם" שהשיבה אל האחזקה אינה רק בצד הטכני אלא בעיקר בצד המהותי – "אל אחזקה שלו מקום שאחוז בו במקום הקודש, כי כל המידות חוזרים לשורשם ויתהווה ככריה חדשה". מדברים אלו למדנו שאם בשנת השמיטה התחזקנו במידת האמונה והביטחון, בשנת היובל כל המהות של האדם משתנת. שבע שנות השמיטה הם הכנה לקראת השינוי המהותי המופיע בשנת היובל. לאחר שהאדם התחזק באמונה והתמלא בבטחון הוא מגיע למדרגה בה הוא מבחין בין אמת ושקר, מגיע למדרגה בה הוא יודע מה קליפה ומה גרעין, מגיע למדרגה בה הוא מצליח להסיר מעליו את כל האבק שהצטבר במהלך השנים ושב אל אחוזתו ואל משפחתו, אל השלב הראשוני טרם שהוא נבלע בכל ענייני העולם הזה שסנוורו והטעו אותו. "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונו רבים", פעמים רבות בנקודת הראשונות טמונה אמת פנימית ועם השנים הנקודה הזו הולכת ומסתתרת מתחת לכל החשבונות. כמה אנשים, אומרים לעצמם, אם הייתי נולד להורים אחרים, במקום אחר מצבי היה טוב בהרבה. שנת היובל אומרת לאדם לא!!! תדע לך שהקב"ה ידע טוב מאד למה נולדת דוקא להורים האלו ודוקא במקום הזה, אל תבעט בראשונות! כל התחושות והמחשבות הם אבק שצברנו במהלך השנים, אבק שאנחנו יכולים להסיר דרך עבודה מתמדת של 50 שנה בהם כל שנה שבעית אנחנו מתמלאים באמונה ובטחון והשיא בשנת החמישים כאשר התמלאנו מספיק כדי לעשות את המהלך של השיבה לעצמנו, השיבה לשורש שלנו, השיבה לנקודת הטהרה שלנו.

23-25 - פעמים רבות ראינו את דבריו של עקביא בן מהללאל, נשוב ונראה את דבריו פעם נוספת אך הפעם מזווית שונה. עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. הרבי מחב"ד שואל מדוע עקביא הן מהללאל חוזר על השאלות פעמיים, בפעם הראשונה רק שואל ובפעם השנייה שואל ועונה? מתרץ שהחלק השני מדבר על הגוף ולכן התשובות הן שבא מטיפה סרוחה ועתיד לילך למקום עפר רימה ותולעה, אבל החלק הראשון של המשנה מדבר על הנשמה ואין כאן כלל שאלה אלא רק תשובה דע לך שמ "אין" באת, כלומר מהאלוקות, אתה חלק אלוה-ה ממעל, הנשמה היא בבחינת "אין" מכיון שהיא נמצאת בביטול לאינסוף האלוקי. אתה חתיכת "אין" חתיכת אלוקות, הוא מחיה אותך והיא השליחות שלך בחיים. אדם תמיד צריך לחזור לשורש "דע מאין באת", משמעות החזרה לשורש היא החזרה לנקודה הטהורה לפני כל הלכלוך.

יש דיון הלכתי האם מותר לצאת לחו"ל למטרת טיול. נעזוב את הדיון ההלכתי שהרי ממילא המסקנה תהיה שיש מחלוקת ומי שרוצה להקל יש לו על מי שיסמוך. דבר אחד ברור שיש אנשים שכלל לא מרגישים את הצורך לצאת מהארץ. הם בכלל לא מבינים את הצורך הנפשי של "לראות עולם", אנשים כאלו הם אנשים שמחוברים לארץ, אנשים שמכירים במעלתה ובחשיבותה ומתוך כך לא מתעורר אצלם שום צורך לשנות נוף ואוירה.

פעם דברתי עם יהודי שטס לשלושה חודשים, לאחר שחזר אמר לי: "באמת יש נופים שלא תמצא בארץ, אבל הנופים של חו"ל נשארו לי רק בתמונות ושביל ישראל נשאר לי בנשמה... יש אנשים שיושבים בגלות הרחוקה, שקועים בתוך ממון וקריירה וכלל לא מרגישים את הצורך לעלות ולהתיישב בארץ. איני אומר שלא קשה לעזוב הכל, לעזוב מקור פרנסה, לעזוב קהילה, לעזוב משפחה, אבל מה שאני כן אומר שאדם לפחות צריך להרגיש קושי, להרגיש שקשה לו שהוא לא בארץ, לפחות שיהיה בקשר תמידי עם יושבי הארץ, יש לו הרבה ממון שיחזיק ישיבות בארץ הקודש, שיעזור בפיתוח ובבניין הארץ וכמובן שאם גם יגדיל לעשות ויעלה אין לך דבר גדול מזה. יהודים רבים עזבו את הכל וביום אחד בהיר עלו והתיישבו בארץ הקודש, הארץ עליה הם חלמו כל ימיהם, הממון והקריירה לא סנוורו אותם הם הבינו מה עיקר ומה טפל, הם הבינו מה ה' רוצה מהם, הם הבינו שללא החיבור לארץ הם לעולם לא יצליחו לשוב אל העצמיות שלהם ולגלות את שורש נשמתם.

חברים יקרים!

מצוות השמיטה באה להשריש בנו את מידת האמונה והבטחון. התנהגות הבורא עם הבוטח הוא לפי ערך הבטחון של האדם. בטחון אינה סתירה לעשייה. במצוות השמיטה נצטוו לעבוד שש שנים ולשבות רק בשנה השביעית. אולם חובתו של האדם לדעת ששנות העשייה יונקות מהשנה השביעית ולא השנה השביעית יונקות מששת שנות העשייה. החקלאיים הם בעלי אמנה וכשם שבזכותם יורד שפע של גשמים לעולם כך בכח בטחונם הם מורידים שפע של רוח ביטחון לעולם וכדי לזכות ולקבל התעוררות מרוח זו חובתנו לתמוך ולעודד את אותם חקלאיים ששוכחים ממלאכה בשנת השמיטה. לאחר שבע שנות שמיטה בהם התמלאנו באמונה ובטחון באה שנת היובל. שנה בה האדם מובל אל השורש שלו, שנה בה האדם מסיר מעליו את כל הקליפות והלכלוכים שהצטברו במהלך השנים. החזרה אל השורש אינה רק במובן הרוחני אלא גם במובן הפיזי, האדם חוזר אל מקומו הראוי בארץ "ושבתם איש אל אחוזתו" ומתוך המקום הפיזי הראוי לו הוא מברר את השורש הרוחני שלו. ברור זה יכול להיעשות אך ורק בארץ ישראל, ארץ אשר עיני ה' אלוהיך בה. שבת שלום!!!

הדברים של הרב מלמדים אותנו שהיכולת של האדם להגיע לזכור מחשבתו, לזיכור רעיוני ולזיכור הדמיונות הוא רק בארץ ישראל, ללא חיבור לארץ ישראל ביחד עם הרעיונות והמחשבות הטהורות מעורבים קליפות וסיגים. יש יהודים שומרי תורה ומצוות שיושבים בגלות והסברות שלהם בנוגע לארץ ישראל עקומות מהיסוד, כיצד יתכן? התשובה פשוטה, המחשבה שלהם מעורבת עם קליפות, כמה שננסה לשכנע אותם זה לא יעזור. כל זמן שמחשבותיו של אדם לא יונקות מהטירה של ארץ ישראל המחשבה נשארת עקומה.

הרב נבנצל, לאחר שמביא את דברי הא"ע מרחיב ומבאר שקיימת ארץ ישראל הכללית וארץ ישראל הפרטית. ארץ ישראל הכללית משמעותה שכל יהודי מצווה לגור בארץ ישראל גם אם אין זו נחלת שבטו. ארץ ישראל הפרטית משמעותה שאדם גר בארץ ישראל אבל בחלק ששייך דוקא לו. לכל שבט היה את המקום המיוחד לו וגם בתוך השבט לכל משפחה היה את החלקה שלה, לדוגמה, בתוך שבט ראובן היתה משפחה בשם 'חנכ' שנחלתה באזור כפר. המשמעות שלכל משפחה יש חלק מיוחד בארץ היא שהנשמות יונקות ממקום שמתאים דוקא להם ורק דרך מקום זה הם יכולים להגיע להזדככות ולטהרה גדולה. כפי שראינו היובל מחזיר את האדם לשורשו, מחזיר את האדם למקור יניקתו הטהורה, כל הכיסיים שהאדם שם על עצמו במהלך השנים יורדים והנקודה הפנימית הזכה והטהורה נחשפת. כדי להגיע אל הנקודה הפנימית הטהורה חייבים לחזור אל מקור היניקה מארץ ישראל ורק מתוך החיבור לארץ ניתן לעשות ברור אמתי ונקי. ברור שתחילתו בשנות השמיטה וסיומו בשנת היובל, בשנות השמיטה האדם מתמלא באמונה ובטחון שילוו אותו ויעזרו לו להגיע לשורש נשמתו, לנקודת השליחות והיעוד שלו בעולם. אדם שבשנת השמיטה התעלם מהציווי האלוהי והמשיך לפעול כששת השנים שקדמו לשנת השמיטה, אדם זה לא יכול לעשות ברור אמתי עם עצמו וכפי שרואים אנו בגמרא קידושין שאדם הנושא ונותן בפירות שביעית, לסוף מוכר את מטלטליו, לא הרגיש והמשיך להתנהל באופן מקולקל, לסוף מוכר את שדותיו. ומכאן אנו למדים שכל שאדם ירבה להתעלם ממהות השמיטה, כך הוא מתרחק מהנקודה הפנימית שלו, וממקור היניקה שלו, ולהפך, ככל שאדם ירבה להתחבר לרעיון של מצוות שמיטה ומצוות יובל כך הוא יתקרב לנקודה השורשית הטהורה שלו וממנה יצא ויפעל במהלך חייו.

32-34 – ר' חיים שמואלביץ תמה כיצד יתכן שאנו דרים בארץ ישראל ואין אנו מרגישים כראוי את העלייה וההשפעה הבאות לנו על ידה. ר' חיים מביא מדרש המבאר שיש תנאי אותו צריך למלא כדי שקדושת הארץ תשפיע על האדם. אמר ר' לוי, אמר משה לפני ריבונו של עולם: עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ? אמר לו הקב"ה: יוסף הודה בארצו ומשום כך זכה להיקבר בארץ, אתה לא הודת בארצך ומשום כך לא תזכה להיכנס אליה. יוסף הודה בארצו שאמר "גנוב גונבתי מארץ העברים", משה לא הודה בארצו, ששמע שבנות יתרו מכנות אותו "איש מצרי" ולא מחה בידם. ומכאן הסיק ר' חיים שכדי לקבל את השפע המושפע ממרום על ארץ ישראל ויושביה, יש תנאי שצריך להיות שייך לארץ – "מודה בארץ", השייכות לארץ נמדדת בכך שהאדם מכיר את מעלתה וחשיבותה של הארץ ורק על ידי הרגשה זו נכנס האדם תחת השפעה המיוחדת לארץ.

